

« هفدهمین شرح از دعای ابوحمزه ثمالی »

گر چه همواره راه نیایش عبد و مولا باز است، ولی برای زمان مشخص مانند ماه مبارک رمضان که عید اولیای الهی است، فضیلت مخصوص است...

أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ . بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ . إِذَا سَأَلَكَ عِبَادِي عَنِّي فَإِنِّي قَرِيبٌ أُجِيبُ دَعْوَةَ الدَّاعِ إِذَا دَعَانِ فَلْيَسْتَجِيبُوا لِي وَلْيُؤْمِنُوا بِي لَعَلَّهُمْ يَرْشُدُونَ. (1)

وجود مبارک امام سجاد سلام الله عليه در دعای سحرهای ماه مبارک رمضان حال تبهکار تائب را چنین ترسیم می‌کند؛ عرض می‌کند:

« إلهي لَوْ قَرَنْتَنِي بِالْأَصْفَادِ وَمَنْعَتَنِي سَيِّئِكَ مِنْ بَيْنِ الْأَشْهَادِ وَدَلَلْتْ عَلَى فَضَائِحِي عُيُونَ الْعِبَادِ وَأَمَرْتَ بِي إِلَى النَّارِ وَحَلَّتْ بَيْنِي وَبَيْنَ الْأَبْرَارِ مَا قَطَعْتَ رَجَائِي مِنْكَ وَمَا صَرَفْتَ تَأْمِيلِي لِلْعَفْوِ عَنْكَ وَلَا خَرَجَ حُبُّكَ مِنْ قَلْبِي أَنَا لَا أَنْسِي أَيْدِيكَ عِنْدِي وَسَتَرَكَ عَلَيَّ فِي دَارِ الدُّنْيَا »

پروردگارا ! نه تنها اگر مرا از در لطف و رحمت برانی من ناامید نمی‌شوم، بلکه اگر مرا به دوزخ ببری و مرا ببندی و بسته عذاب بکنی و در بین مردم قیامت، علی رؤس الأشهاد اسرار مرا علنی کنی، مرا مُفْتَضِح و رسوا کنی، بین من و بین اولیای جَدانی بیندازی، بین من و ابرار و اختیار تفرقه بیفکنی و مرا در دوزخ به عذاب روحی و جسمی معذب کنی، باز دست از تو بر نمی‌دارم ! زیرا محبت تو در دل من جایگزین است.

اصل هستی من از توست، دوام هستی‌ام از توست، تبدیل جهل به علم، تبدیل عجز به قوت، تبدیل تهی دستی به توانگری، تبدیل هراس و خوف به امن، تبدیل گرسنگی و تشنگی به سیرابی و سیر شدن، همه این نعم ظاهره و باطنه از توست. همه اینها را در کنار سفره انعام تو دارم. بنابراین دست از مهر تو بر نمی‌دارم.

ذات اقدس إله در قبال این گروه، مردمی را می‌ستاید، معرفی می‌کند که آنها در اثر اعتیال به کُفر وقتی به جهنم رفتند، به خدا عرض می‌کنند: ما را نجات بده! خدا می‌فرماید: «وَلَوْ رُدُّوْا لَعَادُوْا لِمَا نُهُوْا عَنْهُ وَإِنَّهُمْ لَكَاذِبُوْنَ» (2) اینها اگر از جهنم به دنیا برگردند، باز دست از گناه بر نمی‌دارند. زیرا عادت برای اینها طبیعت ثانیه شد.

همه ما، مخصوصاً جوان‌ها و نوجوان‌ها باید بدانیم؛ اگر خدای ناکرده انسان به کار بد عادت کرده است، به جهنم هم برود، آن عذاب را ببیند، باز اصلاح نخواهد شد. خدا می‌فرماید: اگر ما حرف او را ترتیب اثر بدهیم و او را از جهنم به بیرون جهنم ببریم، به دنیا ببریم، با این که دنیا منقرض شد، بر فرض مُحال ما او را از جهنم به دنیا ببریم، باز او دست از گناه بر نمی‌دارد. چون به گناه عادت کرده است.

"كَلَّا لَوْ رُدُّوا لَعَادُوا لِمَا نُهُوا عَنْهُ."

این آیه، همه ما، مخصوصاً پدران و مادران را، اولیای مدرسه و منزل را راهنمایی می‌کند که در تربیت نوباوگان و نوسالان و جوانان و نوجوانان کمال کوشش را رعایت کنند.

به هر تقدیر وجود مبارک امام سجاد حال گنهکار را در سحرهای ماه مبارک رمضان چنین ترسیم می‌کند؛ عرض می‌کند: خدایا! من آنچنان نیستم که در برابر تو عناد بورزم . من مهربانی تو را در دل جا دارم ، محبت و صفا و وفای تو را در دل تعبیه کرده‌ام . طوری که اگر مرا برانی، باز دوست توام . مرا تعذیب کنی، ببندی، باز دوست توام؛ مرا رسوا و مفتضح کنی ، باز دوست توام . مرا بسوزانی، باز دوست توام . چون برای من روشن شده است که در کنار سفره تو نشستم و تو را معصیت کردم.

این از آن جمله‌های روشن این دعای ابوحمزه ثمالی است:

إِلَهِي لَوْ قَرَنْتَنِي بِالْأَصْفَادِ وَمَنْعَتَنِي سَيْبِكَ ، (سبب) يَعْنِي عَطَا . مِنْ بَيْنِ الْأَشْهَادِ وَ دَلَّلْتَ عَلَيَّ فُضَائِحِي عُيُونَ الْعِبَادِ وَ أَمَرْتَ بِي إِلَى النَّارِ وَ خُلْتُ بَيْنِي وَ بَيْنَ الْأَبْرَارِ مَا قَطَعْتُ رَجَائِي مِنْكَ وَ مَا صَرَفْتُ تَأْمِيلِي لِلْعَفْوِ عَنْكَ." چون هیچ گاه من نعمت‌های تو را فراموش نمی‌کنم.

بعد عرض می‌کند: پروردگارا ! در درجه اول درودت را بر محمد و آل محمد (علیهم الصلوة و علیهم السلام) نازل بفرما ! این دعا که مستجاب شد، آن ادعیه بعدی هم مستجاب خواهد شد.

"و أَخْرَجَ حُبَّ الدُّنْيَا مِنْ قَلْبِي مِنْ وَاجِعِ بَيْنِي وَبَيْنَ الْمُصْطَفَى وَآلِهِ خَيْرَتِكَ مِنْ خَلْقِكَ وَخَاتَمِ النَّبِيِّينَ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَانْقَلَبْتُ إِلَى دَرَجَةِ التَّوْبَةِ إِلَيْكَ وَاعْتَى بِالْبُكَاءِ عَلَى نَفْسِي فَقَدْ أَفْنَيْتُ بِالتَّسْوِيفِ وَالأَمَالِ عُمْرِي وَقَدْ نَزَلَتْ مَنزِلَةَ الأَيْسِينَ مِنْ خَيْرِي فَمَنْ يَكُونُ أَسْوَأَ حَالاً مِنِّي ."
این از نظر تحلیل مسئله عقلی، ریشه یابی کردن مسئله گناه است. چون حُبُّ الدُّنْيَا رَأْسُ كُلِّ خَطِيئَةٍ (3) و رَأْسُ كُلِّ خَطِيئَةٍ هُم حُبُّ الدُّنْيَا (4) است.

امام سجاد عرض می‌کند که: محبت دنیا را که رأس هر خطا است از دل من بیرون ببر، بین من و بین رسول گرامی و عترت طاهرین ألفت برقرار کن و جمع کن و مرا به درجه توبه نائل کن که توبه کنم . و گریه که بهترین کمک هست در این راه، مرا بر گریه کردن کمک بکن. گریه معاون خوبی است، معین خوبی است، تو معین من باش بر معین، تو معاون من باش بر معین، أعنى بالبُكاءِ على نفسي . برای این که من با تصویف و وقت گذرانی و با آمال و امیال عمرم را به پایان رساندم و الآن دارم ناامید می‌شوم. گرچه ناامید نخواهم شد، چون یأس کفر است و پروردگارا ! به درگاه تو امیدوارم.

امیدواریم که امید هر امیدواری را ذات اقدس إله ترتیب اثر بدهد.

پی‌نوشت‌ها:

1- سوره بقره / آیه 186

2- سوره انعام / آیه 28

3- کافی / جلد 2 / صفحه 131

4- کافی / جلد 2 / صفحه 315 - .. ابی عبد الله (ع) قال : رَأْسُ كُلِّ خَطِيئَةٍ حُبُّ الدُّنْيَا

برگرفته از سخنان آیت الله جوادی آملی